

СТВОРЕННЯ ВЕРЕСОВОГО САДУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ім. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

У пояснювальній записці до Технічного проекту озеленення Ботанічного саду Академії наук УРСР (1949) автора проекту М.М. Гришка зазначено, що головним завданням Ботанічного саду є збагачення рослинних ресурсів, акліматизація і введення в культуру нових рослин [1]. Було складено перспективні списки видового складу окремих ділянок Саду з визначенням необхідної кількості саджанців та площ для кожної родини і роду. Так, на ділянці «Дендрарій» було заплановано розмістити колекцію рослин родини Ericaceae Juss. (64 види з 27 родів, зокрема моновидовий рід *Calluna* Salisb.). На жаль, цей проект було реалізовано лише частково: з родів родини Ericaceae у Центральному республіканському ботанічному саду (нині — Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України (НБС)) були представлені лише роди *Ledum* L., *Rhododendron* L., *Calluna* Salisb., *Erica* L., *Vaccinium* L., *Pyrola* L.

Використання *Calluna vulgaris* пов'язане з його медоносними, харчовими, лікарськими, кормовими, фарбувальними властивостями. Останнім часом дедалі більшої популярності набуває використання *C. vulgaris* у ландшафтних композиціях, зокрема, його високодекоративних сортів, яких у світі налічується понад 500.

Найбільшою у світі колекцією сортів *C. vulgaris* володіє Німеччина (понад 300 сортів). Перший вересовий сад, створений на пострадянському просторі, знаходиться в Головному ботанічному саду РАН

(Москва), де представлено 18 сортів *C. vulgaris*.

Вивченням *C. vulgaris* в Україні займалися мало, переважно його вивчали як елемент дикорослої флори, а також досліджували його фармакологічні властивості. Найцікавішу роботу, що стосується *C. vulgaris*, провела С.І. Шабарова (1969). Вона була присвячена вивченню порядку Ericales флори Українського Полісся, зокрема уточненню його систематичного складу, географічного розповсюдження, вивченню еколого-фітоценотичних особливостей представників Ericales. Було вивчено поширення і характеристику *C. vulgaris* у лісах Українського Полісся. Поза увагою залишилися питання розмноження, деякі морфолого-біологічні особливості. Не входило в завдання досліджень авторки вивчення сортового асортименту, використання в озелененні тощо.

Цвітіння *Calluna vulgaris* Salisb. сорту Allegro в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка

Фрагмент колекційно-експозиційної ділянки «Вересовий сад»

За результатами виконання п'ятирічної науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ та практичних рекомендацій з оптимізації структури й таксономічного складу колекційно-експозиційних ділянок Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України у зв'язку з їхньою реконструкцією», виконаної у відділі ландшафтного будівництва протягом 2002–2006 рр., встановлено, що родина *Ericaceae* об'єднує понад 70 родів і 1500 видів. В Україні в природі зростають види з 8 родів, ще 3 роди представлені в культурі. Науково обґрунтовано, що перспективними для зеленого будівництва і декоративного садівництва є роди *Rhododendron*, *Calluna*, *Erica* [2]. З цього часу у відділі ландшафтного будівництва починається збір сортового матеріалу *C. vulgaris* зарубіжної селекції ('Gold Haze', 'Mullion', 'Alba plena', 'Allegro', 'Annemarie' тощо).

З 2012 р. у рамках наукової тематики відділу ландшафтного будівництва «Екологічні основи адаптації інтродукованих рослин в умовах урбанізованих екосистем мегаполісу» та, зокрема, розділу «Вивчен-

ня екологічних взаємозв'язків між навколишнім середовищем і рослинами на прикладі формування колекції рослин родини *Ericaceae* Juss.», почалося детальніше вивчення *C. vulgaris*. Метою роботи є узагальнення досвіду інтродукції *C. vulgaris*, дослідження біолого-екологічних особливостей, опрацювання способів використання в озелененні та створення першої в Україні колекційно-експозиційної ділянки «Вересовий сад».

28 вересня 2012 р. у центральній частині Ботанічного саду відбулося урочисте відкриття «Вересового саду», в якому взяли участь заступник голови правління «Єврогазбанк» Роман Горбачов, начальник відділу маркетингу «Єврогазбанк» Сергій Сенів, адміністрація та співробітники Ботанічного саду, а також відвідувачі та представники преси («Ліга Медіагруп» та ін.). Виступаючи відзначили важливість відкриття такої ділянки та створення нових місць для відпочинку киян і гостей міста, а також плідну співпрацю зі спонсорами, які підтримують важливі проекти Ботанічного саду.

Сортове різноманіття *C. vulgaris* у НБС на ділянці площею 1800 м² налічує понад 100 сортів і 2200 одиниць садивного матеріалу.

У планах Ботанічного саду передбачено створення нових високодекоративних і художніх рослинних експозицій, екологічних садів та садів світу.

1. Документи про організацію будівництва в Ботанічному саду (пояснювальна записка до проекту озеленення). — К.: Архів НБС, 1949. — Справа № 57. — Опис 1. — С. 34–75.

2. Звіт з науково-дослідної роботи №329-ЗБ «Розробка наукових основ та практичних рекомендацій з оптимізації структури й таксономічного складу колекційно-експозиційних ділянок Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України у зв'язку з їх реконструкцією», 2002–2006 рр. — К.: Архів НБС, 2006. — Справа № 642. — Опис 2. — 168 с.